

Hannu Pelkonen, Jarmo Saarti

LAULETUT SANAT

Hannu Pelkonen & Jarmo Saarti

Laulettu sanat

musiikkiin luotua lyriikkaa viideltä
vuosikymmeneltä

Launonen & Kuopio
2025

Teksit, taitto ja kuvat: Tekijät
Julkaisija: HOTA-kirjat

© Hannu Pelkonen, Jarmo Saarti
Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki,
bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH,
Friedensallee 273, 22763 Hampuri,
Saksa

ISBN: 978-952-80-9559-0

Sisällys

Sanojen synty	1
Miehen täytyy tehdä mitä miehen täytyy tehdä.....	7
Vauhtiraidat ruoskan piirtämät.....	34
Pushing my car through mud and honey	46
Jokamies runoelma.....	61
Topatut alamaiset	65
Helmineule roihuaa	88
Räky-Äynikki räppää	101
Tekijät	114

Sanojen synty

Pelkosen ja Saartin improvisoidun musiikillisen yhteistyön pohja on lukioaikojen Kuopiossa, jossa innostuimme bluesista, undergroundista, vapaasta jazzista uudesta suomalaisesta lyriikasta ja happeningeista. Ensimmäinen yhteinen hetkessä improvisoitu sanoitus lienee Hannun Jarmon bändin harjoituksessa esittämä uutisblues 1970-luvun loppupuolelta.

Musiikin yhdessä tekemisemme alkoi toden teolla 1980-luvulla, jolloin molemmat opiskelimme yliopistossa – Hannu Joensuussa ja Jarmo Jyväskylässä. Akateemisen nuoren kehittyminen näkyi luovana toimintana, jota helpotti äänitusteknologian kehittyminen ja halpeneminen opiskelijan kukkarolle sopivaksi. Soittamista harrastettiin useiden kavereiden kanssa, mutta biisien ja varsinkin sanoitusten tekeminen säilyi Hannun ja Jarmon omana alueena. Tämä vahvistui Keijo Virtasen tultua mukaan kuvioihin. (Ks. tästä enemmän Saarti (2024) *Kheta Hotem ja komutialainen musiikki: uuden suomalaisen oudon musiikin vastakulttuurin virrassa 2000-luvulla.*)

Musiikin tekemisen keskeinen perusta on, ja on ollut, vapaa improvisaatio, ja se näkyy myös sanoituksissa. Kappaleita emme ole käytännössä koskaan säveltäneet tai sanoittaneet etukäteen, vaan sekä sävel että sanat ovat syntyneet kyseisen hetken tunnelmista, tilanteesta ja käsillä olevista soittimista. Tämä on aivan omanlaistaan uniikin musiikkiesityksen tekemistä, joka lähenee tavoitteiltaan modernia taidemaalausta.

Osaaminen kehittyi myös asteittain. Alkuaikoina mikrofonin saaminen eteensä tarkoitti usein täysin lukkoon menemistä: tekeminen oli vielä oikean tavan hakemista ja esikuvien mallin miettimistä, joka esti hetkessä elämisen. Ajan myötä tämä vapautui ja tässä-ja-nyt sanoittaminen alkoi muotoutua omaksi taiteen ja taidon lajikseen ja onnistui keikkatilanteessakin.

Sanoituksissa on nähtävissä vaikutteita monista asioista ja monilta tekijöiltä. Vaikutteita ovat antaneet mm. *Captain Beefheartin* soljuva runous (esim. *Doctor Dark* -kappaleen vaikutus sanoitukseen *Äiti en oo Bonanza*), *Bob Dylan*, jolla välillä riimien eheys ohittaa tärkeydessään viestin sisällön merkityksen ja vanhojen blueskappaleiden kuluneimmat toistuvat fraasit (*beibini jätti mut*).

Myös psykedeelisen popin ja ns. atonaalisen taidemusiikin vaikutus on kuultavissa. Suomalaisista vaikutteista tärkein lienee nk. turkulainen underground, nummislainen hätkäytyksen ideologia ja 1970-luvun rock ja punk henki, joka vapautti kaikki sen ajan nuoret tekemään ja äänittämään omanlaistaan musiikkia.

Suorat viittaukset ja lainaukset populaarikulttuurista, tieteestä, kirjallisuudesta ja vaikka vain pöydällä lojuneesta aikakauslehdestä ovat toimineet sanoituksissa vähintäänkin innoittajina. Tässä näkyy hyvin 1960- ja 1970-luvun lyriikan tekemisen tapojen, mm. kollaasitekniikan vaikutus. Esimerkiksi kesken *Kivi, paperi ja sakset* -kappaleen äänittämistä Hannun silmiin osui hänen hyllyssään olevan kirjan selkämys, josta hän nappasi kappaleeseen mukaan sanat *kiellettyjä kuvia*, jotka alkoivat sitten elää omaa elämäänsä laulussa.

Sanat ovat välillä toimineet rytmisinä elementteinä ja välillä niillä on ollut täysin itsenäinen sisällöllinen

merkitys. Etenkin 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla tekemissämme noise-tallenteissa ihmisääntä on käytetty musiikin teossa yhtenä instrumenttina, jolloin sanoituksella ei ole niinkään ollut merkitystä. Rajusti prosessoitu laulu tai puhe on toiminut osana äänten kokonaismattoa, tuolloin käytimme paljon myös valmiiden äänitteiden ja äänimaailmojen äänittämistä ja samplaamista teoksiimme. Voidaankin sanoa, että sanoitukset ovat olleet itsenäisessä mielessä merkityksellisiä pääasiassa 1980-luvun alun äänityksissä ja 2000-luvulla.

Välillä sanoja ja erilaisia viittauksia ja alatekstejä on keksitty, liitetty toisiinsa ja käsitelty kieli poskessa, pilkkoen ja rikkoen ne osiinsa. Hienosti sanottuna: aloimme dekonstruoida tekstejämme ja muiden tekstejä jo ennen kuin siitä tuli Suomessakin vallitsevaa muotia akateemisissa piireissä.

Tämän teoksen litterointivaiheessa on ollut yllättävä havaita, miten syvälle olemme usein päässeet ja se on opettanut myös paljon siitä, mitä puhdas luominen voi aidoimmillaan olla. Parhaille sanoituksille on yhteistä se, että sanat ovat syntyneet täydellisessä vapaan tajunnan virtaavassa -tilassa, jossa järki ja ennakkoluulot eivät ole toimineet sanojen syntymisen suodattimena.

Aidoin runous on noussut siitä, kun esittäjä on pystynyt täysin irtautumaan hallitsevasta arkiminästään ja päässyt täydellisen luomisen tilaan – sanat ovat silloin tulleet jostakin ja ne ovat usein muodostaneet täydellisen runon, jota ei olisi pystynyt tietoisesti kirjoittamaan. Sekä sisällöllisesti että muodollisesti. Usein tähän on liittynyt tunne, että joku muu on tehnyt valmiin teoksen eikä minällä ole ollut siinä mitään muuta roolia kuin

välittäjän, tulkinnan tapakin on ollut ikään kuin annettuna.

Sanojen synty ja musiikin tekeminen on ollut myös selkeästi terapeutista toimintaa, jossa lauluun on kaivettu aineksia mielen pimeimmistä nurkista ja kokemuksista. Tämä on kiistattomasti liittynyt molemmilla myös kasvamisen prosessiin ja erityisesti lapsuuden ankarasta ympäristöstä ja hyvin rajaavasta 1950- ja 1960-luvun suomalaisesta (mies)kulttuurista irtautumiseen

Olemme koonneet tähän kirjaan sanoituksiamme reilun neljäkymmenen vuoden ajalta. Lyriikat on litteroitu sellaisina kuin ne on laulettu. Tällä on haluttu kunnioittaa tilannetta, jossa ne ovat syntyneet.

Emme myöskään ole halunneet harjoittaa jälkiviisasta sensurointia vaan olemme jättäneet kaikki nuoruudet viisaudet ja hölmöilyt sellaisiksi kuin ne syntyessään olivat. Ne kertovat paljon ajan ja oman mieleemme liikkeestä.

Joissakin tapauksissa litterointi on tiivistetty tai lyhennetty, koska laulusta ei ole joko saanut riittävästi selvää tai toiston määrä on ollut lähes äärettömän runsas. Muutama laulu on jouduttu jättämään pois, koska se on integroitunut täysin soitettuun musiikkiin eikä sanoista saa selvää. Englanninkielisten kappaleiden osalta on korjattu selkeitä kielioppivirheitä, mutta itse sisältö on säilytetty muuttumattomana.

Suurimmat erot laulettuun tekstiin ja litteroinnin välillä ovat *Miehen täytyy* -kappaleessa, jossa erot ja niiden syyt on selitetty erikseen kappaleen kohdalla. Muutaman muunkin laulun oheen on lisätty selittäviä alaviitteitä, mutta perusajatuksenamme ei ole ollut selittää vaan antaa jokaiselle mahdollisuus itsenäiseen

kokemukseen ja tulkintaan. Sanat elävät ja muuttuvat ajassa ja mitä niistä ajatteli kolmekymmentä vuotta sitten ei enää ehkä päde tänään tai tulevaisuudessa.

Mainittakoon vielä yksi keskeinen tekninen väline ja vaikutus, jota sanoituksissa on käytetty eli toisto. Se on peräisin toisaalta bluesista, jota molemmat olemme harrastaneet jo pitkään, ja toisaalta kansanmusiikin ja idän uskontojen vaikutuksesta.

Teknisenä keinona se on joissakin lauluissa viety äärimmäisyyksiin: lauseen tai jopa yhden sanan toisto on saattanut jatkua koko kappaleen usean, pisimmillään lähes kymmenen minuutin ajan.

Joissakin yhteyksissä tämä on toiminut ironisena keinona tuhota olemassa olevia merkityksiä ja joissakin yhteyksissä se on luonut aidon toistoon perustuvan transsin, jota säestävä musiikki on tukenut.

Paperilla luettuna tämä on myös yllättävän toimiva keino: luettaessa se vaatii aikaa ja kunkin rivin huolellista toistamista joko ääneen tai mielessään. Kannattaa kokeilla molempia tapoja ja tutkia merkityksen muodostumista ja muuntumista.

Tämä nostaakin parhaimmillaan tällaisen toistuvan tekstin ja sen merkityksen uudelle, transsendentaaliselle kokemisen tasolle. Tekniikka, jota kehtolauluissa, rukouksissa, mantroissa ja tunnuslukujen muistamisessa on käytetty jo kymmeniätuhansia vuosia.

Hannu Pelkonen ja Jarmo Saarti 2025

Olemme koonneet tähän kirjaan sanoituksiamme reilun neljäkymmenen vuoden ajalta. Pelkosen ja Saartin improvisoidun musiikillisen yhteistyön pohja on lukioaikojen Kuopiossa, jossa innostuimme bluesista, undergroundista, vapaasta jazzista uudesta suomalaisesta lyriikasta ja happeningeista. Musiikin tekemisen keskeinen perusta on, ja on ollut, vapaa improvisaatio, ja se näkyy myös sanoituksissa. Kappaleita emme ole käytännössä koskaan säveltäneet tai sanoittaneet etukäteen, vaan sekä sävel että sanat ovat syntyneet kyseisen hetken tunnelmista, tilanteesta ja käsillä olevista soittimista. Tämä on aivan omanlaistaan uniikin musiikkiesityksen tekemistä, joka lähenee tavoitteiltaan modernia taidemaalausta. Aidoin runous on noussut siitä, kun esittäjä on pystynyt täysin irtautumaan hallitsevasta arkiminästään ja päässyt täydellisen luomisen tilaan.

BoD

9 789528 095590